

**Europa w globalnym świecie: uwarunkowania i perspektywy
integracji transatlantyckiej**

Kinga Schlesinger¹

**SPOŁECZNE ASPEKTY TOCZĄCEJ SIĘ
W POLSCE DEBATY NA TEMAT
PRZYSZŁOŚCI EUROPY**

Streszczenie: Artykuł podsumowuje dotychczasowy przebieg debaty nad przyszłością Europy w Polsce z punktu widzenia obywateli i społeczeństwa obywatelskiego. Celem artykułu jest wskazanie preferencji społecznych w Polsce odnośnie do przyszłego kształtu, budżetu i polityk UE w oparciu o analizę ilościową i jakościową oraz metodę porównawczą na podstawie badań opinii publicznej, stanowisk organizacji społeczeństwa obywatelskiego, raportów badawczych, danych z monitoringu debat nad scenariuszami dla Europy zaproponowanymi przez Komisję Europejską. Polacy oczekują UE, która ich chroni i broni, zwłaszcza przed terroryzmem i imigracją, jest inkluzyjna i skuteczniejsza w działaniu.

Słowa kluczowe: Unia Europejska, przyszłość Europy, Biała księga

1. Wprowadzenie

Wobec fali eurosceptycyzmu, spotęgowanego referendum w sprawie brexitu, stało się jasne, że Europa, aby powstrzymać dalszą dezintegrację, musi ulec przeobrażeniu i zastanowić się, w jakim kierunku zmierza. W marcu 2017 r. Przewodniczący Komisji Europejskiej, Jean-Claude Juncker, zainicjował debatę nad przyszłością Europy, która toczyć się ma do wyborów do Parlamentu Europejskiego w maju i czerwcu 2019 r. Z założenia inicjatywa Komisji Europejskiej ma stanowić zachętę do współdecydowania i wzięcia współodpowiedzialności za dalsze losy europejskiego projektu, nie tylko w kręgach politycznych i biznesowych, ale i wśród społeczeństw krajów członkowskich.

---

¹ Mgr Kinga Schlesinger, Zastępca Dyrektora Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce.

W związku z tym powstaje pytanie, jak w tę debatę wpisują się Polacy, a w szczególności organizacje społeczeństwa obywatelskiego? Czy i jak postrzegają swoje miejsce w Unii Europejskiej? Jak widzą przyszłość Europy? Jaki jest stosunek Polaków do sześciu scenariuszy rozwoju integracji europejskiej zaproponowanych przez Jean-Claude'a Junckera w „Białej księdze w sprawie przyszłości Europy” oraz w „Orędziu o stanie UE w 2017 r.”?

2. Przyszłość UE i najważniejsze wyzwania – percepcje społeczne

W grudniu 2017 roku zostało opublikowane najnowsze badanie opinii publicznej w Unii Europejskiej – Eurobarometr nr 88². Badanie to wskazuje na utrzymującą się silną polaryzację polskiego społeczeństwa w kwestii zaufania do Unii Europejskiej. Na pytanie o zaufanie do Unii Europejskiej Polacy w 43% odpowiedzieli pozytywnie, a w 42% – negatywnie. Polaryzacja może wynikać z podziału ideologicznego na polskiej scenie politycznej między postawą opozycji domagającą się „więcej Europy”, a podejściem obozu rządzącego opowiadającego się za „mniej Europy”.

Jak wygląda poziom zaufania do UE Polaków względem innych narodów? Zaledwie 41% respondentów we wszystkich krajach członkowskich wyraziło ufność względem UE – jest to wynik zbliżony do polskiego, natomiast negatywnie odpowiedziało na to pytanie 48% respondentów, co daje wynik niewiele wyższy od polskiego. W świetle danych z EB87 i EB88 można zauważyć, że poziom zaufania Polaków do Unii Europejskiej był stabilny w ostatnim roku, ale zwiększyła się liczba niezdecydowanych Polaków – do 15%.

Większość Polaków ma silne poczucie tożsamości europejskiej i obywatelstwa europejskiego. Średnio w UE siedmiu na dziesięciu obywateli państw członkowskich czuje się jednocześnie obywatelami Unii Europejskiej³. Polacy w tym względzie przewyższają średnią unijną o 7 punktów procentowych – aż 77% Polaków poczuwa się do bycia obywatelem UE, a 22% obywateli Polski nie utożsamia się z tym określeniem.

Jakie są nastroje społeczne w Polsce w odniesieniu do sytuacji w Unii Europejskiej? Europa wyszła z kryzysu finansowego i gospodarczego, wskaźniki makroekonomiczne są dobre, co przekłada się na pozytywną ocenę aktualnej sytuacji gospodarki UE przez większość Polaków (62%); jest to siódmy wynik pod względem zadowolenia z gospodarki UE wśród państw członkowskich⁴. Zaledwie 19% oceniło ją negatywnie i równie tyle nie wyraziło opinii. Polacy postrzegają stan unijnej gospodarki lepiej niż przeciętny obywatel UE (+14 punktów procentowych), na co zapewne ma wpływ dobra sytuacja gospodarcza w Polsce. Ponad połowa Polaków

---

² Badanie przeprowadzono jesienią 2017 r. *Standard Eurobarometer 88: First Results: Public Opinion in the European Union*, November 2017, <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2143> (27.12.2017). Wstępne wyniki są efektem badań przeprowadzonych jesienią 2017 r. W przypadku Polski błędy statystyczne mogą wahać się między 1,4% (dla wyników mniejszych od 5% lub większych od 95%) do 3,1% (dla wyników w przedziale 45-55%).

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

(56%) spodziewa się kontynuacji obecnego trendu (średnia UE: 47%), a 17% Polaków uważa, że sytuacja gospodarki unijnej się poprawi (średnia UE: 22%), zaś 14% – że pogorszy (średnia UE: 20%).

W odniesieniu do wyzwań Polska jest jednym z państw negatywnie nastawionych do europejskiej unii walutowej i do przyjęcia euro. Jedynie 36% Polaków popiera ideę unii walutowej i aż 57% jest jej przeciwna, podczas gdy w UE średnio poparcie społeczne dla unii walutowej i wspólnej waluty jest prawie dwukrotnie wyższe – 61%, a jedynie 33% obywateli UE jest temu przeciwnie⁵. Zaledwie cztery kraje są bardziej negatywnie nastawione do europejskiej unii walutowej i euro od Polski, są to: Czechy, Szwecja, Dania i Wielka Brytania.

Większość Polaków (66%) optymistycznie widzi przyszłość UE, a około 25% Polaków – pesymistycznie⁶. Na tle innych państw członkowskich jest to bardzo dobry wynik i plasuje się powyżej średniej unijnej – 57% obywateli UE ma optymistyczną wizję przyszłości Unii. Jako kluczowe dla przyszłości Europy (tabela 1) Polacy wskazują na zapewnienie swobodnego przepływu obywateli wewnątrz UE oraz prowadzenie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony.

Tabela 1. Stosunek Polaków i obywateli UE do przyszłości Europy (% respondentów).

Zagadnienie	Za (Polska)	Za (średnia UE)	Przeciw (Polska)	Przeciw (średnia UE)
Wspólna polityka zagraniczna	64	66	27	25
Zwiększenie liczby państw członkowskich w przyszłości	56	42	31	47
Wspólna polityka bezpieczeństwa i obrony	78	75	16	18
Wspólna polityka migracyjna	47	69	43	25
Wspólna polityka energetyczna	67	72	22	19
Wspólny rynek cyfrowy	67	62	17	20
Swobodny przepływ obywateli w UE	83	81	12	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z załącznika do Eurobarometru 88⁷.

W kwestii polityki migracyjnej polskie społeczeństwo jest podzielone, z niewielką przewagą zwolenników jej uwspólnotwienia.

Myśląc o przyszłym kształcie Europy, według danych CBOS⁸ na kwiecień 2017 roku, 41% Polaków chce pogłębienia integracji między wszystkimi państwami członkowskimi UE, 32% opowiada się za zachowaniem obecnego stanu integracji, 13% – za ograniczeniem integracji i zwiększeniem roli państw narodowych w Unii Europejskiej, a 4% respondentów chce powstania Unii wielu prędkości. Jedynie 3% respondentów chciałoby, aby Polska wyszła z Unii.

W stosunku do wspólnej polityki migracyjnej 47% Polaków jest pozytywnie nastawiona, a 43% Polaków opowiada się przeciwko wspólnej polityce migracyjnej,

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem.*

⁷ Standard Eurobarometer 88: *Annex: Public opinion in the European Union*, listopad 2017.

⁸ CBOS: *Jakiej Unii chcą Polacy?*, kwiecień 2017.

co wskazuje na znaczną polaryzację polskiego społeczeństwa odnośnie do sposobów zarządzania przepływami migracyjnymi. Średnia unijna w tym przypadku wynosi 69% dla obywateli UE pozytywnie nastawionych do wspólnej polityki migracyjnej i 25% – dla negatywnie.⁹ Wynik ten wiąże się z dominującym w polskim społeczeństwie negatywnym nastawieniem do imigrantów spoza UE (68% przeciw, 24% za ich przyjęciem).

Według danych z Eurobarometr 88¹⁰ dwa najważniejsze wyzwania, z którymi musi się obecnie zmierzyć UE to terroryzm (52% Polaków) i imigracja (54% Polaków). Podobnie myślą obywatele innych państw członkowskich, odpowiednio, 39% i 38% wskazało na terroryzm i imigrację jako najpilniejsze zdania stojące przed Unią Europejską. W tabeli 2 zestawiono odpowiedzi Polaków i średnie unijne dla tych i innych wyzwań dla UE powinna.

Tabela 2. Najważniejsze wyzwania dla UE – percepcje społeczne (w % respondentów)

Wyzwanie	Imigracja	Terroryzm	Stan finansów publicznych państw członkowskich	Przestępstwa	Sytuacja ekonomiczna	Zmiana klimatu	Wzrost cen i kosztów życia	Środowisko	Bezrobocie	Wpływ UE na świat	Zarobki	Podaż energii	Opodatkowanie	Nie wiem
Polska	54	52	11	10	10	8	7	6	5	5	5	3	2	6
Średnia UE	39	38	16	10	17	12	7	8	13	9	4	3	3	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Eurobarometr 88.

Jaki jest stosunek Polaków do członkostwa w UE i scenariuszy rozwoju Europy nakreślonych w Białej księdze? W świetle badań CBOS z kwietnia 2017 r. Polacy są zdecydowanymi zwolennikami członkostwa Polski w Unii Europejskiej – 88%, jedynie 8% opowiada się za wyjściem Polski ze struktur unijnych (tzw. polexit)¹¹. Polacy skłaniają się ku scenariuszowi 4 – robić mniej, ale efektywniej, natomiast za

⁹ Standard Eurobarometer 88: *First Results: Public Opinion in the European Union*, listopad 2017.

¹⁰ Standard Eurobarometer 88: *Annex: Public opinion in the European Union*, listopad 2017.

¹¹ *Jakiej Unii chcą Polacy? – Komunikat z badań, CBOS, kwiecień 2017*, http://www.cbos.pl/SPI-SKOM.POL/2017/K_050_17.PDF, (27.12.2017).

najbardziej realistyczny uznają scenariusz 1 – kontynuacji, w którym UE (prawdopodobnie już bez Wielkiej Brytanii) zajmie się realizacją obecnego programu reform (tabela 3). Badanie to nie uwzględnia szóstego scenariusza zaproponowanego przez Jean-Claude’a Junckera w „Orędziu o stanie UE w 2017” – Europy konsolidującej się wokół strefy euro, ale pozostawiającej „otwarte drzwi” dla państw niemających wspólnej waluty.

Tabela 3. Preferowane scenariusze z Białej księgi i ich zastosowanie (% respondentów)

Scenariusze	CBOS – Preferencje, N=1034	CBOS – Przewidywania realizacji, N=1034
1. Kontynuacja	13,8	24,3
2. Nic poza jednolitym rynkiem	13,2	7,9
3. Ci, którzy chcą więcej, robią więcej	13,1	13
4. Robić mniej, ale efektywniej	23,7	23,7
5. Robić wspólnie znacznie więcej	17,9	12,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych CBOS¹²

Podstawowe pytanie o kształt UE brzmi: więcej czy mniej Europy i w jakich obszarach? Zlecony przez Komisję Europejską monitoring¹³ przebiegu polskiej debaty wokół „Białej księgi w sprawie przyszłości Europy” oraz „Orędzia o stanie UE w 2017 r.” Jean-Claude’a Junckera w 2017 r. potwierdza trend zarysowany w badaniach CBOS z kwietnia 2017 r., że Polacy preferują scenariusz 4 – „robić razem mniej, ale efektywniej”.

Na podstawie wspomnianego monitoringu można stwierdzić, że główne wątki polskiej debaty o przyszłości Europy to wspólne wartości, gospodarka i rynek, migracje i bezpieczeństwo wewnętrzne, Europa i świat, kształt Unii Europejskiej. Polacy są zgodni, że podstawową wartością dla Europy powinna być jedność, bowiem dzielenie Unii na dwie lub więcej prędkości pogłębi nieufność, doprowadzi do marginalizacji państw niebędących w strefie euro i w konsekwencji utrudni reformy.

Do najważniejszego dorobku Wspólnot Europejskich, a obecnie Unii Europejskiej, Polacy zaliczają zapewnienie pokoju i wolności, swobód jednolitego rynku, rozwoju gospodarczego oraz wysokich standardów cywilizacyjnych. Z kolei wśród największych słabości Unii Polacy zauważają słabe poczucie wspólnotowości i brak nadrzędnego celu, odejście Zachodu od wartości chrześcijańskich oraz rosące zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne.

3. Jaki scenariusz dla Europy? – propozycje społeczeństwa obywatelskiego

W ramach debaty nad „Białą księgą w sprawie przyszłości Europy”, ponad 250 organizacji społeczeństwa obywatelskiego (w tym z Polski) zaproponowało swój

¹² *Spoleczne preferencje i przewidywania aplikacji scenariuszy przedstawionych w Białej Księdze*, E. Skotnicka-Illasiewicz, 2017.

¹³ Monitoring obejmował wydarzenia publiczne, odbywające się w Polsce i o dużej skali, poświęcone przyszłości UE w 2017 r. M. Bonikowska, *Polska debata wokół Białej księgi w sprawie przyszłości Europy*, Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce, Warszawa 2018.

własny scenariusz rozwoju UE pt. „Zrównoważona Europa dla swoich obywateli”¹⁴. Intencją autorów było zaproponowanie nowego scenariusza, w którym Unia Europejska jest siłą napędową zrównoważonego rozwoju w Europie i poza jej granicami.

Czym kierowali się autorzy wizji? Przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego chcieli zwrócić uwagę na podstawowe europejskie wartości, takie jak demokracja, solidarność i poszanowanie praworządności. W ich opinii obywatele domagają się poprawy jakości życia, zapewnienia dobrobytu, wysokich standardów zatrudnienia, socjalnych i środowiskowych.

Autorzy scenariusza „Europy zrównoważonego rozwoju” uzależniają jego realizację od wdrożenia porozumienia klimatycznego z Paryża, polityki spójności skierowanej na zrównoważony rozwój, zobowiązania firmy spoza UE do dokonywania oceny wpływu ich biznesu na jakość życia obywateli UE i wprowadzenia ewentualnych środków zaradczych.

Kolejnym pożądanym skutkiem planu ma być wyrównanie szans obu płci i promowanie praw kobiet. Co więcej, tzw. europejski model socjalny będzie miał za zadanie zapewnić całkowitą ochronę dla wszystkich pracowników, konsumentów oraz obywateli UE, niezależnie od wieku. Tym samym niezbędne będzie uszczelnienie systemu podatkowego, aby uchronić się przed uchylaniem się firm od opodatkowania działalności oraz zamknięcie europejskich rajów podatkowych.

Zgodnie ze scenariuszem „Europy zrównoważonego rozwoju” Unia powinna mieć większy wpływ również na politykę klimatyczną, zdrowia publicznego oraz na politykę społeczną dzięki zapewnieniu wszystkim obywatelom takiej samej ochrony, obniżenia różnic w dochodach i zrealizowania postulatów o równości płci. Odnośnie do polityki handlowej zaproponowano wyłącznie zwiększenie jej transparentności – co Komisja Europejska już zapewnia w stopniu bezprecedensowym – oraz zapewnienie jej zgodności z prawami podstawowymi. Wspomniano też o prawach człowieka, które winny być istotnym elementem przy tworzeniu i wdrażaniu prawa migracyjnego. W scenariuszu stanowczo postawiono na „budżet dla obywateli”, z narzędziami do partycypacyjnego wydawania funduszy i silnym mechanizmem odpowiedzialności.

W ramach debaty nad przyszłością Europy 250 organizacji społeczeństwa obywatelskiego (w tym z Polski) zaproponowało też stworzenie budżetu obywatelskiego, który posłużyłby realizacji wspomnianej już wizji UE – Europy zrównoważonego rozwoju, jeszcze lepiej godzącej cele ekonomiczne, społeczne i środowiskowe¹⁵. Budżet obywatelski koncentrowałby się na takich zagadnieniach, jak zwiększenie zaangażowania społecznego, wzmocnienie europejskich wartości, poprawa opieki nad potrzebującymi, stworzenie nowej strategii gospodarczej, przybliżenie funduszy UE obywatelom, lepsze wydatkowanie środków unijnych i ochrona środowiska.

---

¹⁴ *Scenario 6: Sustainable Europe for its citizens*, http://www.foeeurope.org/sites/default/files/other/2017/6th_scenario_future_of_europe.pdf, (27.12.2017).

¹⁵ *People's Budget*, <https://www.peoplesbudget.eu/>, (27.12.2017).

Zdaniem wspomnianych organizacji społeczeństwa obywatelskiego obecne możliwości korzystania z funduszy UE nie są wystarczające, a obywatele powinni mieć większy wpływ na wydatki z unijnego budżetu. Innowacyjność przyszłego budżetu Unii Europejskiej powinna opierać się na nowych sposobach zaangażowania obywateli, społeczności i władz lokalnych, co zwiększyłoby transparentność w wydawaniu środków. Narzędzia, takie jak budżet partycypacyjny, powinny angażować różnorodne gremia i koncentrować się na budowaniu nowej inkluzyjnej społeczności, dbającej o zrównoważony rozwój i ochronę środowiska. Platformy inwestycyjne oraz nowe przestrzenie cyfrowe dla obywateli mogą posłużyć budowaniu nowoczesnego pojęcia własności.

Autorzy koncepcji podkreślają, że przyszły budżet UE powinien wspierać kluczowe wartości europejskie, takie jak demokracja czy solidarność, różnorodność kulturowa, sprawiedliwość społeczna, praworządność, prawa człowieka¹⁶. W ich przekonaniu należy zwiększyć nakłady na programy ukierunkowane na walkę z erozją europejskich wartości oraz na budowanie poczucia obywatelskości/bycia Europejczykiem.

Wspomniane organizacje społeczeństwa obywatelskiego postulują też reformę struktury wydatków unijnego budżetu. W ich opinii należałoby stworzyć nowe i ulepszone programy ukierunkowane na osoby potrzebujące, tam gdzie istnieją braki w zatrudnieniu, a konkurencyjność jest zbyt niska. Równocześnie UE powinna dalej przeciwdziałać wzrostowi nierówności i wykluczeniu społecznemu.

Zdaniem ww. przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego należy przemyśleć, jak mierzyć wpływ unijnych funduszy na społeczności lokalne, na dobrobyt obywateli i na stan środowiska naturalnego. Organizacje te uważają, że trzeba zwiększyć nakłady na programy dywersyfikacji gospodarczej, tworzenia miejsc pracy, zwalczania zmian klimatu i ułatwiania dialogu międzykulturowego, ponieważ mogą one przyczynić się do wzmocnienia Unii.

W opinii przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego budowanie zrównoważonej Europy powinno dokonać się oddolnie. Gospodarstwa domowe, społeczności i władze lokalne powinny lepiej poznać i częściej korzystać z funduszy unijnych. Kilka programów w ramach budżetu UE wymaga zrównoważenia, aby przestały faworyzować dużych graczy. Postulat ten jest zbieżny z ideą wyrażoną przez Jean-Claude'a Junckera w szóstym scenariuszu dla Europy, która powinna chronić swoich obywateli przed ciemnymi stronami globalizacji.

Wspomniane organizacje społeczeństwa obywatelskiego domagają się, aby beneficjentami wydatków i pożyczek UE były w równym stopniu wszystkie podmioty, a nie tylko korporacje. Takie stwierdzenie to powszechny mýt. Od lat Komisja Europejska zwiększa swoje wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw poprzez ściśle ukierunkowane instrumenty i fundusze (np. Europejski Fundusz Inwestycyjny) i w ramach negocjowanych umów handlowych, gdzie wprowadza się rozdziały poświęcone MŚP (np. w umowie o wolnym handlu z Japonią).

---

¹⁶ W tym prawa człowieka nowej generacji, jak prawo do pokoju, prawo do czystego środowiska naturalnego, prawo do pomocy humanitarnej itp.

Wbrew dominującemu obecnie w UE trendowi determinowanemu uwarunkowaniami geopolitycznymi, zgodnie z którym Europa mająca „soft power” stara się myśleć o wytworzeniu „hard power”, autorzy scenariusza „Europy zrównoważonego rozwoju” opowiadają się za pacyfistyczną wizją Unii jako projektu pokojowego, w której nie powinno się prowadzić badań wojskowych.

Wspomniany scenariusz kładzie silny nacisk na kwestie ochrony środowiska i klimatu. W opinii autorów w kolejnej perspektywie finansowej po 2020 r. UE powinna przestać subsydiować paliwa kopalne i związane z nimi inwestycje, a zwiększyć nakłady na ochronę środowiska i klimatu, a zwłaszcza na program Natura 2000.

Ze strony społeczeństwa obywatelskiego w polskiej debacie pojawiły się też inne propozycje, płynące głównie od organizacji zajmujących się integracją europejską, jak „Wspólne stanowisko polskich organizacji proeuropejskich w sprawie przyszłości UE” czy „Siedem kluczowych punktów dla przyszłości Europy”¹⁷.

Sygnatariusze pierwszego stanowiska wychodzą z założenia, iż Europa znajduje się w fazie postkryzysowej, udało się przezwyciężyć kryzys finansowy i gospodarczy i opanować napływ migrantów, nastał czas na zmierzenie się z takimi wyzwaniami, jak populizm, niekorzystna demografia, ochrona środowiska i zmiany klimatu czy zagrożenia bezpieczeństwa. W ich opinii Europa powinna pozostać wspólnotą wartości, czerpiącą ze swojego dziedzictwa kulturowego, chrześcijaństwa i humanizmu oświecenia, skuteczniej reagującą na nieprzestrzeganie norm i standardów.

Zdaniem wspomnianej grupy proeuropejskich NGOs istotnym elementem jest zapewnienie bezpieczeństwa Europejczykom, (do czego mają się przyczynić takie inicjatywy, jak stała współpraca strukturalna – PESCO), ale przy poszanowaniu zasady solidarności między państwami członkowskimi i większym otwarciu na potrzeby uchodźców. W Unii Europejskiej należałoby zachować europejski model socjalny, zasadę subsydiarności i zintensyfikować działania zapobiegające degradacji środowiska naturalnego.

W odniesieniu do kształtu UE istnieje konsens w społeczeństwie obywatelskim, ale i na płaszczyźnie politycznej, że podział na dwie prędkości byłby niekorzystny dla Polski i dla Europy. Wiodące polskie proeuropejskie organizacje preferują 5. scenariusz rozwoju UE („Robić wspólnie znacznie więcej”), jednak gdyby się on nie powiódł, należałoby przejść do 6. scenariusza zacieśniania powiązań wokół tych, którzy już dziś są zdeterminowani przy pozostawieniu otwartych drzwi dla pozostałych członków Unii Europejskiej.

Myśląc o przyszłych wieloletnich ramach finansowych po 2020 r., polskie proeuropejskie NGOs postulują ambitną politykę regionalną, politykę spójności oraz politykę rolną i obszarów wiejskich, dzięki czemu można by wyrównywać dysproporcje w poziomie rozwoju między poszczególnymi unijnymi państwami i regio-

---

¹⁷ Por. *Wspólne stanowisko polskich organizacji proeuropejskich w sprawie przyszłości UE*, Warszawa, 11 grudnia 2017 r., <http://www.pspeuropa.pl/50-wspolne-stanowisko-polskich-organizacji-proeuropejskich-w-sprawie-przyszlosci-ue>, (27.12.2017), podpisane przez 14 instytucji, oraz *Siedem kluczowych punktów dla przyszłości Europy. Głos Polskiego Stowarzyszenia Prointegracyjnego – Europa w debacie o przyszłości Unii Europejskiej*, <http://www.pspeuropa.pl/>, (14.01.2017).

nami. Zdaniem polskich proeuropejskich organizacji społeczeństwa obywatelskiego Unia winna też skoncentrować się na kontynuacji budowy bardziej zintegrowanego rynku w zakresie usług, cyfryzacji, energii, transportu czy kapitału, co zwiększyłoby konkurencyjność i umocniłoby pozycję Europy wobec innych podmiotów stosunków międzynarodowych.

W podobnym duchu wypowiadają się przedstawiciele innych polskich stowarzyszeń wspierających integrację europejską, wskazując na konieczność pogłębienia strefy euro (m.in. poprzez dokończenie budowy unii gospodarczej i walutowej, unii bankowej, unii rynków kapitałowych) przy zachowaniu otwartości i dobrowolności na nowych członków; obrony europejskich wartości i praw podstawowych UE; usprawnienia polityki zagranicznej i bezpieczeństwa; modernizacji europejskiego modelu socjalnego i zapewnienia dobrobytu; dekarbonizacji i utworzenia jednolitego rynku energii; inwestycji w innowacyjną gospodarkę; wzmocnienia polityki migracyjnej w oparciu o lekcje wyciągnięte z kryzysu uchodźczego.

Głosy krytyczne wobec obecnego kształtu i polityk UE płyną głównie od organizacji konserwatywnych i radykalnej prawicy. Niektóre z nich wieszczą rozpad Unii albo wzywają do wyjścia Polski z Unii Europejskiej (tzw. poexit). W świetle badań negatywna narracja o Europie dominuje w Internecie, w szczególności na portalach informacyjnych i w mediach społecznościowych – na Facebooku, Instagramie i youtube¹⁸. W opinii eurosceptycznej grupy NGOs reforma UE powinna dążyć do ograniczenia roli instytucji unijnych na rzecz wzmocnienia kompetencji państw narodowych. Złaicyzowana Europa powinna powrócić do chrześcijańskich korzeni, zaprzestać przyjmowania uchodźców, doprowadzić do wyeliminowania podwójnych standardów między UE-15 a Europą Środkowo-Wschodnią.

4. Podsumowanie

Polacy deklarują proeuropejskie aspiracje i czują się silnie zakorzenieni w Europie. Prointegaryjne organizacje społeczeństwa obywatelskiego podkreślają konieczność przeciwstawienia się populizmowi, ochrony europejskich wartości i praw człowieka. Eurosceptyczne organizacje społeczeństwa obywatelskiego nawołują do obrony suwerenności narodowej i tożsamości kulturowej.

W odniesieniu do przyszłości Europy głosy społeczeństwa obywatelskiego są podzielone, czy przyjąć ofertę Junckera (6. scenariusz), czy przekonywać decydentów do własnej propozycji reform UE. Wśród Polaków wyraźnie widać obawę przed powstaniem Europy różnych prędkości i marginalizacją Polski w UE. Wśród podstawowych zadań UE na plan pierwszy wysuwają się zapewnienie bezpieczeństwa – zwalczanie terroryzmu, skuteczna ochrona granic, mądre zarządzanie migracją.

Polskie społeczeństwo coraz większą uwagę przywiązuje też do kwestii ochrony środowiska i walki ze zmianami klimatu. Zwiększa się świadomość ekologiczna Polaków, w odniesieniu do przyszłości Europy postulaty zrównoważonej gospodarki

---

¹⁸ Por. Popielawska J., Szyszko J., *Narracja o Unii Europejskiej*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa i Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej, Warszawa 2017, <http://www.batory.org.pl/upload/files/Programy%20operacyjne/Otwarta%20Europa/Czesc%201%20-%20Narracja%20o%20UE.pdf>, (27.12.2017).

zasobami środowiska, ekoinnowacji czy prawa do czystego powietrza są wysuwane już nie tylko przez organizacje ekologiczne, ale i te o szerszym profilu działalności.

Przeprowadzona analiza wskazuje też na potrzebę pogłębienia badań nad poziomem wiedzy Polaków o Unii Europejskiej i przełożeniem tej wiedzy na kształtowanie proeuropejskich postaw i działań. Swego rodzaju testem zaangażowania się Polaków, a zwłaszcza polskich organizacji społeczeństwa obywatelskiego, na rzecz przyszłości Europy stanie się ich wkład w ogłoszone przez Komisję Europejską konsultacje społeczne w sprawie unijnych funduszy na inwestycje, badania i innowacje, przedsiębiorstwa i jednolity rynek, bezpieczeństwo, migrację i azyl, wartości i mobilność i politykę spójności.

Bibliografia:

- Biała księga w sprawie przyszłości Europy. Refleksje i scenariusze dotyczące przyszłości UE-27 do 2025 r.*, Komisja Europejska, Bruksela 2017, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/biala_ksiega_w_sprawie_przyszlosci_europy_pl.pdf, (12.12.2017).
- Bonikowska M., *Polska debata wokół Białej księgi w sprawie przyszłości Europy*, Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce, Warszawa 2018.
- Federowicz M., Skipietrow N., *W jakim stopniu wiedza jest czynnikiem współkształtującym dyskurs o Europie?*, Fundacja Batorego i Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej, Warszawa 2017, <http://www.batory.org.pl/upload/files/Programy%20operacyjne/Otwarta%20Europa/Czesc%202%20-%20Wiedza.pdf>, (27.12.2017).
- Jakiej Unii chcą Polacy? – Komunikat z badań, CBOS*, kwiecień 2017, http://www.cbos.pl/SPI-SKOM.POL/2017/K_050_17.PDF, (27.12.2017).
- Juncker J.-C., *Orędzie o stanie UE w 2017 r.*, 13.09.2017 Bruksela, http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-3165_pl.htm, (12.12.2017).
- People's Budget*, <https://www.peoplesbudget.eu/>, (27.12.2017).
- Popielawska J., Szyszko J., *Narracja o Unii Europejskiej*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa i Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej, Warszawa 2017, <http://www.batory.org.pl/upload/files/Programy%20operacyjne/Otwarta%20Europa/Czesc%201%20-%20Narracja%20o%20UE.pdf>, (27.12.2017).
- Scenario 6: Sustainable Europe for its citizens*, http://www.foeeurope.org/sites/default/files/other/2017/6th_scenario_future_of_europe.pdf, (27.12.2017).
- Siedem kluczowych punktów dla przyszłości Europy. Głos Polskiego Stowarzyszenia Prointegracyjnego – Europa w debacie o przyszłości Unii Europejskiej*, <http://www.pspeuropa.pl/>, (14.01.2017).
- Skotnicka-Illasiewicz E., *Spoleczne preferencje i przewidywania aplikacji scenariuszy przedstawionych w Białej Księdze*, 2017, https://ec.europa.eu/poland/sites/poland/files/biala_ksiega_scenariusze_skotnicka_illasiewicz.pdf, (27.12.2017).
- Standard Eurobarometer 88: Annex: Public opinion in the European Union*, November 2017, <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2143>, (27.12.2017).
- Standard Eurobarometer 88: First Results: Public Opinion in the European Union*, November 2017, <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2143>, (27.12.2017).
- Wspólne stanowisko polskich organizacji proeuropejskich w sprawie przyszłości UE*, Warszawa, 12 grudnia 2017 r. <http://www.pspeuropa.pl/50-wspolne-stanowisko-polskich-organizacji-proeuropejskich-w-sprawie-przyszlosci-ue>, (27.12.2017).

Abstract

Social aspects of the debate on the Future of Europe in Poland

The article sums up the ongoing debate on the future of Europe in Poland from the point of view of citizens and civil society. The article aims at defining the social preferences in Poland with respect to the future shape, budget and policies of the EU, applying the quantitative and qualitative analysis and comparative method to analyze the opinion polls, civil society position papers, research reports, data collected during the debates on the scenarios for Europe proposed by the European Commission. Poles envisage an EU that protects and defends them against terrorism and immigration, it is inclusive, as well as more effective in action.

Keywords: European Union, Future of Europe, White Paper

Niniejszy artykuł wyraża poglądy własne autorki i nie może być utożsamiany ze stanowiskiem Komisji Europejskiej.